

การสังเคราะห์งานวิจัยในสาขาบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์

ผศ. อุไรวรรณ วรกุลรังสรรค์¹

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อสังเคราะห์คุณลักษณะของงานวิจัยที่ตีพิมพ์ในวารสารวิชาการสาขาบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ 2) เพื่อรวบรวม วิเคราะห์ และสังเคราะห์งานวิจัยที่ตีพิมพ์ในวารสารวิชาการสาขาบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ และสรุปภาพรวมของความรู้ที่ได้จากข้อค้นพบ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาเป็นบทความวิจัยด้านบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ที่ตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารวิชาการสาขาบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ ระหว่างปี พ.ศ. 2547–2557 จำนวน 5 รายชื่อ รวม 206 บทความ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบคุณลักษณะงานวิจัย จำนวน 1 ชุด สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การแจกแจง และค่าร้อยละ

ผลการวิจัยพบว่า ส่วนใหญ่เป็นบทความจากงานวิจัยประเภทวิทยานิพนธ์ในระดับปริญญาโทบัณฑิตและปริญญาตรีบัณฑิต ประเภทงานวิจัยที่มีการศึกษามากที่สุด คือ การวิจัยเชิงปริมาณซึ่งเป็นการวิจัยเชิงสำรวจ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพรรณนาหรือบรรยายข้อมูลมากที่สุด ผู้วิจัยดำเนินการโดยศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างมากที่สุด ส่วนใหญ่เป็นการสุ่มที่ไม่ใช้ความน่าจะเป็น ประเภทการสุ่มแบบเจาะจง และการสุ่มแบบแบ่งชั้น ส่วนใหญ่ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลมากที่สุดคือ การแจกแจง และค่าร้อยละ บทความวิจัยส่วนใหญ่เป็นการศึกษาที่มีเนื้อหาด้านผู้ใช้/การใช้/การรู้สารสนเทศ

คำสำคัญ : การสังเคราะห์งานวิจัย, บรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์, บทความวิจัย—การสังเคราะห์

¹ศ.ม (บรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประจำคณะศิลปศาสตร์
สถาบันการพลศึกษาวิทยาเขตชุมพร

The Research Synthesis on Library and Information Science

Uraiwan Vorakulrungson¹

Abstract

The purposes of this research were: 1) to study the characteristic of the research articles; and 2) to synthesize of the research articles on library and information science. The example used in this study was 206 research articles published on library and information science journal with conducted from 2004 –2014. The research tools used in this research was the characteristic of the research recorded. The statistics for data analysis was frequency and percentile.

The research result revealed that most of research was theses or dissertation with academic institute; using a survey method to descriptive analysis. The example was mainly people by purposive sampling and stratified random sampling. The most popular tool for research was a questionnaire. Frequency and percentages were highly in research. The trend of research contents were on user/ information using and information literacy.

Keywords: The Research synthesis, Library and Information science, Research articles synthesis

¹ M.A.(Library and Information Science) Assistant Professor, Faculty of Liberal Arts, Institute of Physical Education, Chumphon

บทนำ

การวิจัยเป็นกระบวนการที่ใช้แสวงหาความรู้ข้อเท็จจริงใหม่ๆ โดยมีระเบียบแบบแผนตามหลักวิชาการ ที่มีเหตุและผลในการอธิบายข้อค้นพบจากงานวิจัยอันนำไปสู่แนวคิดหลักการหรือทฤษฎีต่างๆ ที่ก่อให้เกิดการพัฒนาในศาสตร์ต่างๆ ดังนั้นในแวดวงวิชาการและทุกสาขาวิชาได้ทำการวิจัยเพื่อเป็นเครื่องมือในการศึกษาและพัฒนาวิทยาการจากองค์ความรู้ที่ได้ค้นพบในหลากหลายมิติ ผลที่ได้จากการวิจัยมีทั้งการนำไปใช้ประโยชน์เฉพาะด้านใดด้านหนึ่งซึ่งอาจไม่ครอบคลุมในทุกประเด็นของเรื่องหรืออาจเป็นการศึกษาเพียงเพื่อยืนยันข้อค้นพบการสังเคราะห์งานวิจัย (Research synthesis) จึงถูกนำมาใช้เป็นเครื่องมือเพื่อช่วยให้สามารถสรุปข้อความรู้อันเกิดจากผลการวิจัยต่างๆ ในประเด็นเดียวกันของช่วงเวลาใดเวลาหนึ่งซึ่งทำให้การใช้ประโยชน์จากผลการวิจัยเป็นไปตามสภาพปัญหาหรือลักษณะของกลุ่มตัวอย่างที่มีความแตกต่างกัน (กรรณิกา เรื่องเดช, 2554, น. 1) การได้มาซึ่งองค์ความรู้จากการสังเคราะห์งานวิจัยนับได้ว่ามีความชัดเจนและน่าเชื่อถือที่สะท้อนให้เห็นภาพรวมอย่างกว้างขวางและลุ่มลึก จากกระบวนการแสวงหาความรู้ การตอบคำถามวิจัยด้วยระเบียบวิธีการทางวิทยาศาสตร์ ซึ่งเป็นการรวบรวมงานวิจัยเกี่ยวกับปัญหาภาวะวิกฤติและสรุปรวมสาระอย่างมีระบบ (นงลักษณ์ วิรัชชัย, 2557, น. 2–3) จึงเห็นได้ว่าประเทศไทยได้มีการสังเคราะห์งานวิจัยรูปแบบต่างๆ เช่น การสังเคราะห์แบบพรรณนา/บรรยาย (Narration) การสังเคราะห์แบบนับคะแนน (Vote-counting) การสังเคราะห์แบบสะสมความน่าจะเป็น (Cumulation of probability values) การสังเคราะห์แบบประมาณค่าขนาดอิทธิพล (Estimators of effect sizes) การสังเคราะห์ด้วยการวิเคราะห์ห่อภิมาณ (Meta-analysis) มาใช้ในการศึกษางานวิจัยที่ครอบคลุมในด้านแนวคิด ทฤษฎี หลักการของศาสตร์หรืออาจเป็นการศึกษาค้นหาระเบียบวิธีวิจัย รวมทั้งการได้องค์ความรู้จากข้อค้นพบจากผลงานวิจัย ซึ่งจากการศึกษาพบว่า ในช่วงปี พ.ศ. 2542–2556 มีการศึกษาเกี่ยวกับการสังเคราะห์งานวิจัยอย่างต่อเนื่อง ประชากรที่ศึกษาส่วนใหญ่ได้มาจากวิทยานิพนธ์ รายงานวิจัย จากสถาบันการศึกษาและหน่วยงานต่างๆ โดยมีวัตถุประสงค์ในการสังเคราะห์งานวิจัย เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการศึกษาองค์ความรู้ที่หลากหลายประเด็นที่ผู้วิจัยสะท้อนให้เห็นว่าการสังเคราะห์งานวิจัยก่อให้เกิดประโยชน์ในด้านต่าง ๆ เช่น ทำให้ทราบสถานภาพงานวิจัยที่ผ่านมาในอดีตเพื่อนำไปใช้กำหนดทิศทางการวิจัยในอนาคต การนำผลวิจัยมาใช้กำหนดเป็นแนวทางแผนงานเพื่อพัฒนางานที่เกี่ยวข้องกับประเด็นที่ทำการศึกษา หรือการก่อให้เกิดองค์ความรู้ที่ประมวลจากข้อค้นพบที่ได้จากการศึกษาที่ผ่านมา อันนำไปสู่การพัฒนาในศาสตร์นั้นต่อไป

ด้วยเหตุดังกล่าว ผู้วิจัยจึงคาดว่า การสังเคราะห์งานวิจัยจะนำไปสู่บทสรุปของความรู้ที่ได้จากการวิจัยรอบ 10 ปี สาขาบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์อันเป็นการสะท้อนให้เห็นสถานภาพของงานวิจัยในสาขาดังกล่าวที่สามารถนำไปประยุกต์ให้เกิดประโยชน์ในวงการศึกษาขึ้น จากผลที่ได้ผ่านวิธีการวิจัยประเภทต่าง ๆ จะทำให้เกิดมุมมองเกี่ยวกับพัฒนาการของวิชาชีพบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ในประเทศไทย นำมาเป็นแนวทางในการพัฒนางานหรือใช้เป็นสารสนเทศสำหรับการจัดการเรียนการสอนในศาสตร์นี้ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อสังเคราะห์คุณลักษณะของงานวิจัยที่ตีพิมพ์ในวารสารวิชาการสาขาบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์

2. เพื่อรวบรวม วิเคราะห์ และสังเคราะห์งานวิจัยที่ตีพิมพ์ในวารสารวิชาการสาขาบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ และสรุปภาพรวมของความรู้ที่ได้จากข้อค้นพบ

ขอบเขตของการวิจัย

1. งานวิจัยที่นำมาสังเคราะห์นี้เป็นบทความวิจัยที่ได้รับการตีพิมพ์ในวารสารวิชาการบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ที่จัดทำโดย ภาควิชาบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ ของมหาวิทยาลัย จำนวน 3 แห่ง และสมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย รวม 5 รายชื่อ รวม 206 บทความ จาก 4 หน่วยงาน ได้แก่

วารสารสารสนเทศศาสตร์ (เริ่ม พ.ศ. 2553–2557) วารสารบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์ (เริ่ม พ.ศ. 2547–2552) คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

วารสารบรรณศาสตร์ มศว. คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ (เริ่ม พ.ศ. 2551–2557)

วารสารบรรณารักษศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (เริ่มพ.ศ. 2551–2556)

วารสารวิจัย สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยฯ (เริ่ม พ.ศ. 2551–2557)

2. เนื่องจากการวิจัยนี้เป็นการสังเคราะห์งานวิจัยจากบทความวิจัยที่มีวัตถุประสงค์เพื่อนำผลการศึกษาที่ได้มาใช้ในการรวบรวมเป็นองค์ความรู้ที่ได้จากข้อค้นพบ และนำผลการศึกษาเป็นแนวทางหรือเป็นสารสนเทศเพื่อทำเอกสารคำสอนในรายวิชาที่เกี่ยวข้องทางบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ระเบียบวิธีวิจัยเป็นแบบสังเคราะห์เชิงปริมาณ เพื่อสะท้อนข้อมูลด้านคุณลักษณะงานวิจัย และการสังเคราะห์เชิงคุณภาพโดยการบรรยายและการจำแนกแยกแยะผลการวิจัยออกเป็นหมวดหมู่ควบคู่กับการสังเคราะห์เชิงเนื้อหา

ข้อจำกัดในการวิจัย

1. การค้นหางานวิจัยที่นำมาสังเคราะห์นี้เป็นบทความวิจัย ที่ปรากฏในวารสารวิชาการสาขาบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ที่ตีพิมพ์ในระหว่างปี 2547–2557 แต่ไม่สามารถรวบรวมบทความวิจัยได้ครบถ้วนในระยะ 10 ปี จากวารสารทุกรายชื่อ เนื่องจากมีวารสารที่นำมาศึกษาบางรายชื่อเริ่มตีพิมพ์ในปี 2551 ดังนั้นบทความวิจัยที่ตีพิมพ์ก่อนปี พ.ศ. 2551 และวารสารบางรายชื่อยังอยู่ระหว่างตีพิมพ์ ในปี 2557 จึงไม่ถูกนำมาศึกษา

2. จากกรอบเงื่อนไขด้านงบประมาณและข้อจำกัดด้านระยะเวลาที่ใช้ศึกษา ผู้วิจัยจึงกำหนดขอบเขตเนื้อหาการศึกษาเฉพาะการสังเคราะห์บทความวิจัยด้านสาขาบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ ที่จัดทำโดยภาควิชาบรรณารักษศาสตร์/สารสนเทศศาสตร์ของมหาวิทยาลัยบางแห่งในสังกัดของรัฐ และวารสารวิจัย ของสมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย โดยคัดเลือกเฉพาะวารสารวิชาการเท่านั้น

ข้อตกลงเบื้องต้น

1. งานวิจัยที่นำมาสังเคราะห์เป็นบทความจากงานวิจัยที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับสาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์และ/หรือสารสนเทศศาสตร์ ที่ตีพิมพ์ในวารสารวิชาการ จำนวน 5 รายชื่อ ซึ่งบทความดังกล่าวได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิก่อนการตีพิมพ์เผยแพร่จึงถือว่าเป็นงานวิจัยที่มีคุณภาพเพียงพอต่อการนำมาสังเคราะห์

2. บทความวิจัยที่เป็นการแปลผลงานวิจัยจากต่างประเทศหรือเป็นบทความวิจัยที่มีเนื้อหาไม่เกี่ยวข้องกับประเด็นที่กำหนดไว้ในกรอบแนวคิดการวิจัยจะไม่นำมาศึกษา

วิธีดำเนินการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพโดยศึกษาจากเอกสารเพื่อสังเคราะห์บทความวิจัยในสาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ จำนวน 206 เรื่อง โดยประยุกต์หลักการสังเคราะห์ใน 3 ขั้นตอน คือ

1. การระบุคุณภาพและสาระสำคัญของงานวิจัยแต่ละเรื่อง
2. การสังเคราะห์สาระสำคัญของงานวิจัยทั้งเรื่องเพื่อสะท้อนภาพรวมของงานวิจัยในสาขาบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์
3. การอภิปรายผลการสังเคราะห์งานวิจัยและให้ข้อเสนอแนะ

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยคือ บทความวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสาขาบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ที่มีการตีพิมพ์ในวารสารวิชาการด้านบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ของไทย ระหว่างปี พ.ศ. 2547–2557

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ศึกษา ได้แก่ บทความวิจัยด้านบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ที่ตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารวิชาการด้านบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ ระหว่างปี พ.ศ. 2547–2557 จำนวน 5 รายชื่อ รวม 206 บทความดังนี้

- 1, 2 วารสารบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์ (พ.ศ. 2547–2552) และวารสารสารสนเทศศาสตร์ (พ.ศ. 2553–2557) กลุ่มวิชาการจัดการสารเทศศาสตร์และการสื่อสาร คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น จำนวน 63 บทความ
- 3 วารสารบรรณารักษศาสตร์ (พ.ศ. 2551–2556) ภาควิชาบรรณารักษศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จำนวน 32 บทความ
- 4 วารสารบรรณศาสตร์ มศว. (พ.ศ. 2551–2557) ภาควิชาบรรณารักษศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ จำนวน 58 บทความ
- 5 วารสารวิจัย สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยฯ (พ.ศ. 2551–2557) จำนวน 53 บทความกำหนด

เกณฑ์ในการคัดเลือกบทความวิจัยดังนี้

1. เป็นบทความวิจัยที่เป็นการศึกษาเกี่ยวกับบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์
2. เป็นบทความวิจัยของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาด้านบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ที่ได้รับการตีพิมพ์เผยแพร่ ระหว่างปี พ.ศ. 2547–2557
3. เป็นบทความวิจัยของบรรณารักษ์ ผู้สอนในสาขาบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ ที่ได้รับการตีพิมพ์เผยแพร่ ระหว่างปี พ.ศ. 2547–2557

4. เป็นบทความวิจัยที่มีคุณลักษณะของงานวิจัยเพียงพอในการสังเคราะห์ตามแบบบันทึกคุณลักษณะงานวิจัยที่ผู้วิจัยกำหนดไว้

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัยคือ แบบบันทึกคุณลักษณะงานวิจัย ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเพื่อใช้บันทึกรายละเอียดของบทความวิจัยที่มีการตีพิมพ์ในวารสารวิชาการสำหรับใช้เป็นข้อมูลในการสังเคราะห์ โดยมีรายละเอียดประกอบด้วย ปีที่ทำวิจัย ปีที่ได้รับการตีพิมพ์เผยแพร่ ลักษณะงานวิจัย คุณลักษณะของผู้วิจัย ประเภทของการวิจัย วัตถุประสงค์การวิจัย สมมติฐานในการวิจัย กรอบแนวคิดในการวิจัยประชากร/กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาวิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลสถิติที่ใช้สำหรับการวิจัยสิ่งที่ใช้วิจัย/หน่วยวิจัย หมวดหมู่ของเนื้อหาที่ศึกษา และผลการวิจัยที่พบ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล มีขั้นตอน ดังนี้

1. สสำรวจรายชื่อวารสารวิชาการด้านบรรณารักษศาสตร์/สารสนเทศศาสตร์ที่มีการตีพิมพ์บทความวิจัยระหว่างปี พ.ศ. 2547–2557

2. ดำเนินการรวบรวมและคัดเลือบทความวิจัยที่เกี่ยวข้องในสาขาบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ จากวารสารวิชาการที่คัดเลือกแล้ว

3. อ่านเพื่อจับประเด็นและบันทึกข้อมูลลงในแบบบันทึกคุณลักษณะงานวิจัย ข้อมูลที่ใช้ในการบันทึกจะพิจารณาจากส่วนประกอบที่ปรากฏในแต่ละบทความและนำผลที่ได้จากการบันทึกข้อมูลมาวิเคราะห์ข้อมูลโดยมีขั้นตอนดังนี้

3.1 การบันทึกข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับบทความวิจัย ใช้ข้อมูลตามที่ระบุไว้ในบทความ กรณีไม่พบข้อมูลจะระบุในช่อง “ไม่ระบุ” ส่วนสิ่งที่ใช้วิจัย/หน่วยวิจัย พิจารณาจากส่วนต่าง ๆ ในบทความ เช่น ชื่อเรื่องของบทความวิจัย ประชากรหรือกลุ่มตัวอย่าง ตัวแปรที่ระบุในสมมติฐานการวิจัย กรอบแนวคิดในการวิจัย หรือวิธีดำเนินการวิจัย

3.2 ข้อค้นพบจากงานวิจัย ใช้ข้อมูลจากบทคัดย่อ ผลการวิจัย และสรุปและอภิปรายผล โดยนำประเด็นข้อมูลไปจัดกลุ่มข้อมูล (Data grouping) และวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) เพื่อประมวลสรุปและนำเสนอในรูปแบบพรรณนาความตามหมวดหมู่ที่ได้กำหนด

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล ได้ดำเนินการ ดังนี้

1. ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับบทความวิจัยที่วิเคราะห์ได้จากแบบบันทึกคุณลักษณะงานวิจัยซึ่งเป็นข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับบทความวิจัย วิเคราะห์ข้อมูลโดยการแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ

2. ข้อมูลที่เป็นข้อค้นพบจากงานวิจัยที่ใช้การสังเคราะห์เชิงคุณภาพโดยการวิเคราะห์เนื้อหา นำประเด็นผลการวิจัยและสรุปประเด็นหลักของงานวิจัยมาจัดหมวดหมู่ตามที่กำหนดไว้ในกรอบการวิจัย 10 ด้าน ได้แก่ 1. ผู้ใช้/การใช้/การรู้สารสนเทศ 2. การศึกษาทางบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ 3. งานบริการและกิจกรรม 4. หนังสือและการส่งเสริมการอ่าน 5. งานเทคนิค 6. ทรัพยากรสารสนเทศ 7. แหล่งสารสนเทศ 8. การบริหารจัดการ 9. เทคโนโลยีสารสนเทศและการประยุกต์ และ 10. อื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

ผลการศึกษา

ด้านคุณลักษณะของบทความวิจัย ส่วนใหญ่เป็นบทความจากวิทยานิพนธ์ ซึ่งเป็นผลงานวิจัยที่จัดทำคนเดียวโดยบทความวิจัยไม่ระบุเกี่ยวกับปีที่ดำเนินการวิจัยมากที่สุด และปีที่มีการพิมพ์บทความวิจัยมากที่สุดคือ พ.ศ. 2554 และ 2556 ซึ่งการวิจัยเชิงปริมาณประเภทวิจัยเชิงสำรวจ (ร้อยละ 55.16) รองลงมาคือการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (ร้อยละ 11.16) ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพไม่ปรากฏการทำวิจัยเชิงประวัติศาสตร์และวิจัยการศึกษาเชิงชาติพันธุ์และเมื่อจำแนกประเภทงานวิจัยตามกลุ่มเนื้อหาพบว่า เป็นการวิจัยเชิงสำรวจด้านการศึกษาผู้ใช้สารสนเทศมากที่สุด (37 บทความ) และใช้การวิจัยปรากฏการณ์น้อยที่สุด (2 บทความ) มีงานวิจัยหลายเรื่องที่ใช้วิธีการวิจัยมากกว่าหนึ่งประเภท คือ ใช้การวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพควบคู่กันเพื่อให้ได้ข้อค้นพบจากการวิจัย ส่วนวัตถุประสงค์ของการวิจัยมีความหลากหลายทุกมิติส่วนใหญ่มีวัตถุประสงค์เพื่อพรรณนาหรือบรรยายข้อมูลมากที่สุด (ร้อยละ 39.15) และมีวัตถุประสงค์เพื่อทำนาย/ศึกษาแนวโน้มรวมทั้งสร้างทฤษฎีที่เป็นข้อค้นพบน้อยที่สุด (ร้อยละ 0.50 และ ร้อยละ 1.00) งานวิจัยที่มีวัตถุประสงค์เป็นการพรรณนาหรือบรรยายข้อมูลมักมีการศึกษาเพื่อเสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหา/พัฒนาปรับปรุงจากข้อค้นพบที่ได้จากการวิจัย หรือเปรียบเทียบผลเพื่อให้เห็นความแตกต่างของตัวแปรที่ศึกษาควบคู่กันด้วย วิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่างมีการใช้ที่หลากหลายทุกวิธี โดยบทความวิจัยส่วนใหญ่ไม่ระบุวิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่างในหัวข้อการดำเนินการวิจัย (ร้อยละ 24.20) แต่มีการกล่าวถึง การสุ่มกลุ่มตัวอย่างในผลการวิจัย การสุ่มกลุ่มตัวอย่างที่มีการระบุชัดเจนคือ การสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (ร้อยละ 19.75) และการสุ่มแบบแบ่งชั้น (ร้อยละ 19.11) ด้านการใช้เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยส่วนใหญ่เป็นแบบสอบถามมากที่สุด (ร้อยละ 49.05) และมีการใช้เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลที่หลากหลายวิธีตามลักษณะของวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ในงานวิจัย ขณะที่มีการใช้แบบสังเกตเพื่อการศึกษาข้อมูลน้อยที่สุด (ร้อยละ 1.52) และพบว่า งานวิจัยหลายเรื่องมีการใช้เครื่องมือมากกว่า 1 ประเภท ในการเก็บรวบรวมข้อมูล การใช้สถิติสำหรับการวิจัยมีทั้งในเชิงพรรณนาและทดสอบสมมติฐาน โดยใช้แจกแจง/ค่าร้อยละมากที่สุด (ร้อยละ 40.52) รองลงมาคือ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (ร้อยละ 34.31) ส่วนสถิติทดสอบสมมติฐานมีการใช้การทดสอบ T สูงสุดเช่นกัน สำหรับหน่วยวิจัยที่ศึกษาส่วนใหญ่เป็นครู/อาจารย์/บรรณารักษ์มากที่สุด (ร้อยละ 26.03) รองลงมาคือ นักเรียน/นักศึกษา (ร้อยละ 22.60) กล่าวโดยสรุปบทความวิจัยส่วนใหญ่เป็นการศึกษาที่มีเนื้อหาด้านผู้ใช้/การใช้/การรู้สารสนเทศ (ร้อยละ 16.43) รองมาคือเนื้อหาเกี่ยวกับแหล่งสารสนเทศ (ร้อยละ 14.08) โดยมีการศึกษาในด้านเทคนิคน้อยที่สุด (ร้อยละ 4.37)

ด้านการสังเคราะห์เนื้อหาที่กำหนดขอบเขตเนื้อหาไว้ 10 หัวข้อ พบว่า 1. งานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับผู้ใช้/การใช้/การรู้สารสนเทศแบ่งเป็น 3 ด้าน จากงานวิจัยจำนวน 37 เรื่อง 2. งานวิจัยที่เกี่ยวกับการศึกษาทางบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ แบ่งเป็น 2 หัวข้อ จากงานวิจัยจำนวน 20 เรื่อง 3. ด้านงานบริการและ

กิจกรรม แบ่งออกเป็น 4 หัวข้อ จากงานวิจัย 25 เรื่อง 4. ด้านหนังสือและการส่งเสริมการอ่าน แบ่งเป็น 3 หัวข้อ จากงานวิจัยจำนวน 24 เรื่อง 5. ด้านงานเทคนิค แบ่งเป็น 3 หัวข้อ จากงานวิจัยจำนวน 9 เรื่อง 6. ด้านทรัพยากรสารสนเทศ แบ่งเป็น 3 หัวข้อ จากงานวิจัยจำนวน 15 เรื่อง 7. ด้านแหล่งสารสนเทศแบ่งเป็น 3 หัวข้อจากงานวิจัยจำนวน 29 เรื่อง 8. ด้านการบริหารจัดการ แบ่งเป็น 2 หัวข้อ จากงานวิจัยจำนวน 20 เรื่อง 9. ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการประยุกต์ใช้ แบ่งเป็น 3 หัวข้อ จากงานวิจัยจำนวน 17 เรื่อง 10. ด้านอื่น ๆ แบ่งเป็น 3 หัวข้อ จากงานวิจัยจำนวน 10 เรื่อง

สรุปและอภิปรายผล

1 ผลการศึกษาคุณลักษณะของบทความวิจัย

ลักษณะงานวิจัยที่ได้รับการตีพิมพ์ในวารสารวิชาการส่วนใหญ่เป็นบทความจากงานวิจัยประเภทวิทยานิพนธ์และตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารวิชาการมากที่สุดคือ ปี พ.ศ. 2554 และ 2556 โดยเป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ประเภทวิจัยเชิงสำรวจ รองลงมาคือ การวิจัยเชิงทดลอง ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพไม่ปรากฏการทำวิจัยเชิงประวัติศาสตร์ และวิจัยการศึกษาเชิงชาติพันธุ์ ด้านวัตถุประสงค์ของการวิจัยมีความหลากหลายทุกมิติโดยวัตถุประสงค์ของการศึกษาเพื่อพรรณนาหรือบรรยายข้อมูลมากที่สุด แต่ที่มีวัตถุประสงค์เพื่อทำนาย/ศึกษาแนวโน้มรวมทั้งสร้างทฤษฎีที่เป็นข้อค้นพบน้อยที่สุด บทความวิจัยส่วนใหญ่ไม่มี/ไม่ระบุสมมติฐานของการวิจัยที่ชัดเจน เช่นเดียวกับการกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัยส่วนใหญ่ไม่ปรากฏ/ไม่ระบุ/ในบทความวิจัยเช่นกัน ผู้วิจัยมีการมีดำเนินการโดยศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างมากที่สุด และใช้หน่วยวิจัยอื่น ๆ ที่เป็นตัวบุคคลในการศึกษา วิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่างมีการใช้ที่หลากหลายทุกวิธี โดยส่วนใหญ่เป็นการสุ่มที่ไม่ใช้ความน่าจะเป็น โดยใช้การสุ่มแบบเจาะจงและการสุ่มแบบแบ่งชั้น การเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนใหญ่ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือมากที่สุด และมีการใช้เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลที่หลากหลายตามลักษณะของวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ในงานวิจัย บทความวิจัยส่วนใหญ่ผู้วิจัยเลือกใช้เครื่องมือ/วิธีการในการเก็บรวบรวมข้อมูลมากกว่า 1 วิธี และเก็บรวบรวมข้อมูลโดยส่งให้ผู้ตอบเป็นผู้ตอบมากที่สุด สถิติที่ใช้ในการวิจัยมีทั้งเชิงพรรณนาและทดสอบสมมติฐาน รวมทั้งการศึกษาที่ไม่ใช้สถิติ โดยใช้วิธีการแจกแจงและค่าร้อยละมากที่สุด ส่วนสถิติทดสอบสมมติฐานมีการใช้การทดสอบค่าที (t-Test) สูงสุดเช่นกัน หน่วยวิจัยที่ใช้ในการศึกษามากที่สุด คือ ครู/อาจารย์/บรรณารักษ์ รองลงมาคือ นักเรียน/นักศึกษา บทความวิจัยส่วนใหญ่เป็นการศึกษาที่มีเนื้อหาทางผู้ใช้/การใช้ และการรู้สารสนเทศศาสตร์ รองลงมาคือ เนื้อหาเกี่ยวกับแหล่งสารสนเทศ

จากคุณลักษณะของบทความวิจัยดังกล่าว มีประเด็นที่สามารถนำมาอภิปรายได้ดังนี้

1. บทความวิจัยส่วนใหญ่เป็นวิทยานิพนธ์ที่เป็นผลจากการศึกษารายบุคคลซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาระดับมหาบัณฑิต และดุขุบัณฑิตของสถาบันที่จัดทำวารสาร โดยในช่วงก่อนปี พ.ศ. 2550 จำนวนบทความในวารสารที่นำมาศึกษามีบทความวิชาการ มากกว่าบทความวิจัย แต่ปีพ.ศ. 2551 เป็นต้นมา จำนวนบทความวิจัยได้เพิ่มปริมาณมากขึ้นและมีงานวิจัยจากอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษาได้รับการตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารต่าง ๆ ควบคู่กับงานวิจัยประเภทวิทยานิพนธ์ ทั้งนี้อาจเป็นผลมาจากการดำเนินงานเพื่อให้สอดคล้องกับเกณฑ์มาตรฐานในระบบการประกันคุณภาพการศึกษาด้านการวิจัยที่กำหนดเกณฑ์มาตรฐานให้มีการเผยแพร่ผลงานวิจัยของบัณฑิตและอาจารย์ในการประเมินให้ได้มาตรฐาน สำหรับประเภท วัตถุประสงค์ และสถิติที่ใช้ในการวิจัยสาขาบรรณารักษศาสตร์

และสารสนเทศศาสตร์ ยังคงเป็นการวิจัยเชิงสำรวจมากที่สุด โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสำรวจสภาพการดำเนินงานในด้านต่าง ๆ ควบคู่กับการศึกษาหรือวิเคราะห์ปัญหา/อุปสรรคที่พบในการดำเนินงานหรือการใช้บริการ และรวมไปถึงการสอบถามความต้องการของผู้ใช้/ผู้ปฏิบัติงานในเรื่องที่ศึกษา และใช้สถิติเชิงพรรณนาเพื่ออธิบายผลที่ได้จากการศึกษา ซึ่งเป็นลักษณะการวิจัยที่มีความสอดคล้องกับผลการวิจัยของรภัทร ชังธาดา (2551) ชลดา พันภัย และกุลธิดา ท้วมสุข (2552) ชโรชนีย์ ชัยมินทร์ และคณะ (2553) จินตนา ทนโคกสูง (2554) และดวงกมล วงศ์จันทร์ (2554) ที่วิเคราะห์คุณลักษณะงานวิจัยในสาขาบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์จากวิทยานิพนธ์ งานวิจัย และบทความวิจัยที่ตีพิมพ์ในวารสารวิจัยต่างประเทศ

2. การวิเคราะห์คุณลักษณะงานวิจัยในด้านอื่น ๆ พบว่า รายละเอียดเกี่ยวกับการกำหนดสมมติฐานการวิจัยและกรอบแนวคิดในงานวิจัยมีน้อยหรือไม่ปรากฏในบทความทำให้ผู้วิจัยไม่สามารถยืนยันข้อค้นพบได้ชัดเจน ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากการกำหนดรูปแบบของบทความที่ได้รับการตีพิมพ์ในวารสารวิชาการแต่ละหน่วยงานมีความแตกต่างกัน ดังนั้น ในการสังเคราะห์งานวิจัยเชิงปริมาณด้วยวิธีการทางสถิติโดยเฉพาะการศึกษาเพื่อเปรียบเทียบค่าขนาดอิทธิพลของผลการวิจัยตามตัวแปรที่ศึกษา จึงเป็นเรื่องที่ทำได้ยากเพราะต้องใช้ข้อมูลจากสมมติฐานการวิจัยประกอบการวิเคราะห์

ผลการสังเคราะห์เนื้อหา บทความวิจัยส่วนใหญ่เป็นการศึกษาที่มีเนื้อหาด้านผู้ใช้/การใช้/การรู้สารสนเทศ ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของชลดา พันภัย และกุลธิดา ท้วมสุข (2552) ที่วิเคราะห์เนื้อหาจากบทความวิจัยในวารสารวิจัยต่างประเทศสาขาบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์พบว่า บทความวิจัยจำนวน 249 บทความมีหัวข้อวิจัยด้านผู้ใช้/การใช้/การรู้สารสนเทศมากที่สุด แต่ไม่สอดคล้องในด้านการใช้บริการห้องสมุดและศูนย์สารสนเทศเนื่องจากผลการวิจัยพบว่า หัวข้อที่มีการศึกษารองลงมาคือ แหล่งสารสนเทศ และมีการศึกษางานเทคนิค น้อยที่สุด ผลการศึกษาเป็นทั้งรูปแบบการสำรวจสภาพปัจจุบันและปัญหาหรือความต้องการ การศึกษาเปรียบเทียบกับเกณฑ์ต่าง ๆ การพัฒนาเครื่องมือเพื่อใช้พัฒนาระบบงาน การศึกษาวิเคราะห์เนื้อหาจากสื่อสิ่งพิมพ์ประเภทต่าง ๆ รวมทั้ง การใช้ระเบียบวิธีวิจัยเพื่อแสวงหาอันนำไปสู่แนวคิด ทฤษฎีต่าง ๆ

ด้านการสังเคราะห์ข้อค้นพบจากบทความวิจัยในกลุ่มเนื้อหาพบว่า

1. ผลการศึกษาด้านผู้ใช้ / การใช้ / การรู้สารสนเทศ มีการศึกษาที่เกี่ยวกับ พฤติกรรมแสวงหาสารสนเทศเป็นการวิจัยเชิงสำรวจ เกี่ยวกับการแสวงหาสารสนเทศเพื่อใช้ประโยชน์ในการศึกษาและปฏิบัติงานที่รับผิดชอบ หน่วยวิจัยเป็นผู้สูงอายุ นักเรียน นักศึกษา และบุคลากรทางการแพทย์ซึ่ง ได้แก่ พยาบาลหัวหน้าของผู้ป่วย และกุมารแพทย์ ด้านการใช้สารสนเทศเป็นการศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมการใช้สารสนเทศของบุคคลในกลุ่มต่าง ๆ เช่น นักวิจัย นักศึกษา อาจารย์ ตำรวจ ผู้พิการทางการแพทย์ และพยาบาลวิชาชีพ โดยศึกษาเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ของการใช้สารสนเทศที่เกี่ยวข้องกับภาระหน้าที่ เช่น ทำรายงาน เตรียมการสอน ทบทวนวรรณกรรมในงานวิจัย การปฏิบัติงาน และติดตามวิทยาการใหม่ๆ ทรัพยากรสารสนเทศที่ใช้ ประกอบด้วยข้อมูลดิบ สื่อสิ่งพิมพ์ และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ปัญหาในการใช้พบว่า เป็นข้อจำกัดด้านทักษะการใช้เทคโนโลยีเพื่อเข้าถึงสารสนเทศ ปริมาณที่ไม่เพียงพอ เนื้อหาไม่เป็นปัจจุบัน ส่วนความต้องการใช้สารสนเทศ มีการศึกษาเพื่อนำไปวิเคราะห์ห้องค์ประกอบหรือความต้องการสารสนเทศที่สามารถใช้เป็นแนวทางในการพัฒนางานวิจัยต่าง ๆ เช่น นักท่องเที่ยว นิสิตและหน่วยงานในภาครัฐ ปัญหาที่พบคือ ผู้ใช้ขาดทักษะการสืบค้น การค้นหาจากระบบจัดเก็บและการเข้าถึงแหล่งสารสนเทศ

สำหรับการจัดการสารสนเทศเป็นการศึกษาเชิงสำรวจ ระบบการจัดเก็บสารสนเทศ หรือการได้มาของสารสนเทศ เฉพาะด้านจากหน่วยวิจัยที่เป็นองค์กรภาครัฐ ชุมชน และผู้สูงอายุ การรู้สารสนเทศ รวมถึงโครงสร้างการรู้สารสนเทศ การวิจัยเกี่ยวกับการรู้สารสนเทศเป็นการศึกษาเชิงวิเคราะห์ เปรียบเทียบ และการพัฒนาซึ่งมีผลการศึกษาเกี่ยวข้องกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการประเมิน การรู้สารสนเทศของกลุ่มต่าง ๆ เปรียบเทียบกับเกณฑ์มาตรฐานการรู้สารสนเทศ การส่งเสริมทักษะการรู้สารสนเทศโดยใช้นวัตกรรมการสอน การจัดกิจกรรมหลากหลายรูปแบบเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการพัฒนาทักษะ และการพัฒนามาตรฐานการรู้สารสนเทศที่มีหน่วยวิจัยเป็น นักเรียน นิสิต นักศึกษา จากสถาบันอุดมศึกษาต่าง ๆ และผู้ใช้บริการห้องสมุด

2. ผลการศึกษาด้านบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ การศึกษาเกี่ยวกับการใช้สื่อการเรียนการสอนเป็นการพัฒนานวัตกรรมทางการศึกษารูปแบบต่างๆ เช่น สื่อการเรียนรู้ ประเภทคู่มือ แผนการเรียน หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ ชุดฝึกอบรม เทคนิคการสอน โดยทดลองใช้กับหน่วยงานวิจัยที่เป็นนักศึกษาในรายวิชาและบรรณารักษ์ผู้ปฏิบัติงาน ปรากฏผลว่า นวัตกรรมที่พัฒนาขึ้นช่วยส่งเสริมการเรียนรู้และพัฒนาการปฏิบัติงานในหน้าที่ความรับผิดชอบได้

ด้านพฤติกรรมการเรียนการสอนสาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ มีการสำรวจเกี่ยวกับการใช้ไอซีทีของผู้สอน สภาพการจัดการเรียนการสอนในรายวิชา บทบาทในการสอนเปรียบเทียบกับมาตรฐานการรู้สารสนเทศ และความคิดเห็นของผู้เรียนที่มีต่อการจัดการการเรียนการสอนในรายวิชา หน่วยวิจัยที่ใช้ศึกษาประกอบด้วยนิสิต นักศึกษา อาจารย์ บรรณารักษ์ และครูบรรณารักษ์ ส่วนปัจจัยและองค์ประกอบของการเรียนการสอนเป็นการวิเคราะห์ด้านปัจจัยหรือองค์ประกอบที่ส่งเสริมหรือส่งผลกระทบต่อทางการเรียนในรายวิชาต่าง ๆ โดยวิธีการศึกษาหรือสร้างสื่อการเรียนรู้ เช่น ห้องเรียนเสมือน สภาพแวดล้อมทางการเรียนเสมือนจริง หน่วยวิจัยที่ใช้ศึกษา ได้แก่ นักเรียน และนักศึกษา ในด้านหลักสูตรเป็นการศึกษาเชิงประเมินหลักสูตรในระบบการประกันคุณภาพการศึกษาต่อการปฏิบัติงาน การสร้างแบบจำลองหลักสูตรในรายวิชา เพื่อสะท้อนความคิดเห็นของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในด้านต่าง ๆ และได้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการปรับปรุงหลักสูตรของสาขาหรือคณะวิชา หน่วยวิจัยที่ใช้ศึกษาคือ นักเรียน ผู้ใช้บัณฑิต บัณฑิตหลักสูตรในสาขา /คณะวิชา

3. ผลการศึกษาด้านงานบริการและกิจกรรม มีการศึกษาเกี่ยวกับการบริหารจัดการด้านการจัดบริการของห้องสมุดในลักษณะต่าง ๆ เช่น การจัดบริการเครือข่ายไร้สาย การจัดบริการล่วงหน้า การจัดบริการอ้างอิงเสมือน การจัดบริการสนับสนุนการวิจัย การจัดบริการเสนอแนะ ทรัพยากรสารสนเทศ การใช้กลยุทธ์ส่วนประสมการตลาด บริการเพื่อส่งเสริมการเข้าใช้บริการ ลักษณะและรูปแบบของการจัดบริการสารสนเทศของสถาบันบริการสารสนเทศประเภทต่าง ๆ หน่วยวิจัยที่ศึกษา ได้แก่ ห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา พิพิธภัณฑสถาน และศูนย์บริการทางวิชาชีพ สำหรับพฤติกรรมการใช้บริการเป็นการศึกษาการใช้บริการของผู้ใช้โดยนำการวิเคราะห์พฤติกรรมลูกค้ามาเป็นแนวคิดในการศึกษา ลักษณะการใช้บริการสืบค้นสารสนเทศ สภาพและปัญหาของการใช้ข้อมูลออนไลน์ ปัจจัยการใช้บริการบนเว็บไซต์/โทรศัพท์มือถือ ทักษะการใช้บริการสารสนเทศเฉพาะทาง พฤติกรรมและความคิดเห็นในการใช้บริการห้องสมุด หน่วยวิจัยที่ศึกษาเป็นผู้ใช้บริการกลุ่มต่าง ๆ เช่น นักศึกษา อาจารย์ ประชาชน และนักสารสนเทศเฉพาะสาขา ส่วนความต้องการการบริการเป็นการสำรวจความต้องการและปัญหาในการใช้บริการของแหล่งสารสนเทศในด้านทรัพยากรสารสนเทศ อาคารสถานที่ รูปแบบการให้บริการ โดยมีหน่วยวิจัยที่ศึกษาประกอบด้วย ครูการศึกษา

พิเศษ ผู้ใช้บริการที่เป็นสมาชิกของหน่วยงาน อาจารย์ และนักศึกษา และด้านการประเมินเป็นการสังเคราะห์เกณฑ์ เพื่อใช้สำหรับการประเมินคุณภาพการบริการและผลประเมินคุณภาพการบริการจากสภาพที่เป็นจริง เปรียบเทียบกับ ความคาดหวังของผู้ใช้บริการที่มีต่อการให้บริการ โดยศึกษาจากหน่วยวิจัยที่เป็นผู้ใช้บริการห้องสมุด

4. ผลการศึกษาด้านหนังสือและการส่งเสริมการอ่าน มีการศึกษาเกี่ยวกับภาวะวิกฤตที่เป็นการศึกษาเชิง ปริมาณและเชิงคุณภาพ เพื่อวิเคราะห์เนื้อหาจากสื่อสิ่งพิมพ์ประเภทต่าง ๆ ในเชิงปริมาณเป็นการนำเสนอภาพรวม ของเนื้อหาในช่วงเวลาหนึ่ง วิเคราะห์เพื่อเปรียบเทียบกับขอบเขตเนื้อหาทางด้านต่าง ๆ เช่น กลุ่มสาระการเรียนรู้ แนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ความคิดเห็นในการใช้ประโยชน์จากเนื้อหาของผู้ใช้ หน่วยวิจัยที่ศึกษาเป็น วิทยาลัยนิเทศศาสตร์ สาขาวิชาต่าง ๆ หนังสือสารานุกรมสำหรับเยาวชนโดยพระประสงค์ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว วารสาร รายงานการวิจัย และผู้ใช้หนังสือ ด้านการอ่านเป็นการสำรวจหรือวิเคราะห์เกี่ยวกับความต้องการกิจกรรม ส่งเสริมการอ่าน การพัฒนาคุณภาพ การสร้างนิสัยรักการอ่านในสถานศึกษา ปัจจัยที่ส่งเสริมนิสัยรักการอ่าน บทบาท ของผู้ปกครองในการส่งเสริมนิสัยรักการอ่าน หน่วยวิจัยที่ศึกษาคือ เด็กที่ใช้บริการกิจกรรมการอ่าน ผู้ปกครอง นักเรียน และนิสิตนักศึกษา ส่วนการใช้หนังสือมีการศึกษาเกี่ยวกับการใช้หนังสือในลักษณะ Overused และ Underused ของการจัดบริการในแหล่งสารสนเทศ วัตถุประสงค์ของการใช้หนังสือ พฤติกรรมการใช้หนังสือ และ การทดลองใช้หนังสือในการบำบัดผู้ป่วย หน่วยวิจัยที่ใช้เป็นอาจารย์ นิสิต นักศึกษา ผู้ใช้บริการ และเยาวชนที่ป่วย เป็นโรคสมอง ตีบยา

5. ผลการศึกษาด้านเทคนิค มีการศึกษาเกี่ยวกับการบริหารจัดการเป็นการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ ระหว่าง งบประมาณจัดซื้อกับพฤติกรรมการใช้หนังสือเพื่อเป็นข้อมูลในการจัดหาหนังสือที่สอดคล้องกับการใช้จริง การสำรวจ การมีส่วนร่วมในการคัดเลือกหนังสือเข้าห้องสมุด การนำกระบวนการ Bibliomining มาหาจากความสัมพันธ์ระหว่าง หนังสือที่ถูกยืมและโปรแกรมวิชาที่ยืมหนังสือ การทดลองใช้เครื่องมือวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อใช้ในการจัดหาทรัพยากร สารสนเทศ การดำเนินงานจัดหาวารสารอิเล็กทรอนิกส์และเปรียบเทียบการดำเนินงานเทคนิคกับการจัดการโซ่ อุปทาน หน่วยวิจัยที่ศึกษาเป็นสถาบัน เอกสารด้านงบประมาณหรือการยืมหนังสือ และห้องสมุด ส่วน เครื่องมือช่วยค้นมีการวิเคราะห์การใช้สารสนเทศร่วมในการจัดเรียงลำดับผลลัพธ์ต่อการค้นคืนที่ได้จากเสิร์ชเอนจิน (Search engine) การใช้คำศัพท์ที่เรียกบริการในเว็บไซต์ของห้องสมุด การใช้คำและเปรียบเทียบหัวข้อย่อยอิสระ ภาษาไทยกับภาษาอังกฤษ ผลจากการศึกษาในด้านต่าง ๆ ดังกล่าวถูกนำไปใช้ปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องที่เกิดจาก การปฏิบัติงานโดยหน่วยวิจัยที่ศึกษาเป็นผลลัพธ์จากผู้ใช้ และบรรณารักษ์ ด้านการจัดระบบการจัดการสารสนเทศมี การพัฒนาระบบการจัดหมู่ทรัพยากรสารสนเทศสำหรับพุทธปฏิมารูปแบบการลงรายการและหัวเรื่อง เพื่อให้บริการ แก่ผู้ใช้ หน่วยวิจัยที่ศึกษาเป็นทรัพยากรสารสนเทศในพิพิธภัณฑ์

6. ผลการศึกษาด้านทรัพยากรสารสนเทศ มีการศึกษาเกี่ยวกับการบริหารจัดการเป็นการศึกษาเพื่อพัฒนา รูปแบบการจัดการทรัพยากรสารสนเทศแบบมีส่วนร่วมด้วยการสำรวจความคิดเห็น การทดลองใช้ฐานข้อมูล ที่พัฒนาขึ้นกับระบบงาน การจัดทำระบบนำทางความรู้ รูปแบบการจัดการทรัพยากรสารสนเทศ ดิจิทัลและหนังสือหา ยาก หน่วยวิจัยที่ศึกษาคือ คณาจารย์ นักศึกษา และห้องสมุด ด้านการใช้ทรัพยากรสารสนเทศมีการสำรวจพฤติกรรม การใช้ทรัพยากรสารสนเทศเพื่อการศึกษาเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ ลักษณะการใช้ และปัญหาของการใช้ทรัพยากร สารสนเทศประเภทวารสารอิเล็กทรอนิกส์ ฐานข้อมูล และฐานข้อมูลออนไลน์ และการใช้ทรัพยากรสารสนเทศ

ประเภทอื่น ๆ ในห้องสมุด หน่วยวิจัยที่ศึกษาคือ คณาจารย์ และนักศึกษา ส่วนการสำรวจและวิเคราะห์มีการศึกษาเกี่ยวกับการเสนอบทความด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสารในหนังสือพิมพ์ การวิเคราะห์การอ้างอิงผลงานวิชาการที่ตีพิมพ์ เผยแพร่ในวารสารวิชาการในระดับนานาชาติ และการวิเคราะห์เอกสารจดหมายเหตุ หน่วยวิจัยที่ศึกษาประกอบด้วยหนังสือพิมพ์ วารสารวิชาการ และเอกสารจดหมายเหตุ

7. ผลการศึกษาด้านแหล่งสารสนเทศ มีการศึกษาเกี่ยวกับการดำเนินงานของแหล่งสารสนเทศเป็นการสำรวจสภาพการดำเนินงานและปัญหาของห้องสมุดและสถาบันบริการสารสนเทศเชิงพาณิชย์เป็นภาพรวม บทบาทของห้องสมุดที่สนองความต้องการของผู้ใช้บริการ วัฒนธรรมองค์กร การประยุกต์ใช้กลยุทธ์การตลาดเพื่อการบริหารงานเชิงคุณภาพและการประเมินผลห้องสมุดเปรียบเทียบกับเกณฑ์มาตรฐานห้องสมุด หน่วยวิจัยที่ศึกษา ได้แก่ ห้องสมุดโรงเรียน ห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา ห้องสมุดดนตรี ห้องสมุดเรือนจำชั่วคราว ห้องสมุดสำหรับผู้พิการทางสายตา ห้องสมุดประชาชน และ สถาบันบริการสารสนเทศเชิงพาณิชย์ ส่วนการศึกษาผู้ใช้เป็นการสำรวจพฤติกรรมความต้องการและปัญหาการใช้ห้องสมุดของสมาชิกในหน่วยงาน ด้านวัตถุประสงค์ของการใช้ทรัพยากรสารสนเทศที่ใช้ ลักษณะบริการที่ใช้ ในส่วนการปฏิบัติงานเป็นการศึกษาเกี่ยวกับสภาพและปัญหาการใช้โปรแกรมอัตโนมัติในการทำงานต่าง ๆ การมีจิตสำนึกของผู้ใช้บริการ ความคาดหวังของผู้ใช้ต่อการบริหารจัดการ หน่วยวิจัยที่ใช้เป็นนิสิต นักศึกษา คณาจารย์ นักเรียน ครู ผู้บริหารโรงเรียน ห้องสมุด ผู้สูงอายุ และคลังปัญญาในมหาวิทยาลัย สำหรับการบริหารจัดการมีผลการวิจัยเกี่ยวกับการศึกษาสภาพและปัญหาของการดำเนินงานด้านต่าง ๆ เช่น นโยบายการดำเนินงานการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการใช้ห้องสมุด บทบาทของผู้บริหาร หน่วยงานกับการส่งเสริมการดำเนินงานห้องสมุด ความร่วมมือระหว่างห้องสมุดกับหน่วยงานอื่น ๆ ในสังกัดเดียวกัน การประชาสัมพันธ์ การออกแบบอาคารห้องสมุด หน่วยวิจัยที่ใช้ศึกษา ได้แก่ ผู้บริหารห้องสมุด นักศึกษา นักเรียน ครู ห้องสมุด และพิพิธภัณฑ์ มีการวิเคราะห์ปัจจัย องค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหรือมีอิทธิพลต่อรูปแบบการดำเนินงานของห้องสมุด การเปรียบเทียบสภาพการดำเนินงานของคลังสารสนเทศ หน่วยวิจัยที่ใช้ศึกษาประกอบด้วยห้องสมุดและคลังสารสนเทศ

8. การศึกษาด้านการบริหารจัดการ มีการศึกษาเกี่ยวกับการดำเนินงานเป็นวิเคราะห์ปัจจัยที่ช่วยพัฒนาห้องสมุดให้เป็นองค์กรคุณภาพ สำรวจการดำเนินงานที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม บรรยากาศองค์กร การบริหารความเสี่ยง การบริหารจัดการคลังสถาบัน การดำเนินงานเกี่ยวกับข้อร้องเรียนของผู้ใช้บริการ การวิเคราะห์ด้านการตลาด (ประสบการณ์ลูกค้า) รูปแบบการสื่อสารกับผู้ใช้บริการ การปรับตัวเพื่อเตรียมความพร้อมในการเป็นประชาคมอาเซียน การวิเคราะห์กลยุทธ์เพื่อพัฒนาห้องสมุด การสร้างแบบจำลองห้องสมุด การพัฒนาโมเดลในการดำเนินงาน หน่วยวิจัยที่ใช้ศึกษาคือ ห้องสมุดประเภทต่าง ๆ ด้านบุคลากร มีการศึกษาเกี่ยวกับความคาดหวัง การรับรู้ด้านสมรรถนะการปฏิบัติงาน การดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาบุคลากร เช่น ความต้องการกิจกรรมในการพัฒนาปัญหาด้านการบริหารจัดการ การสำรวจความพึงพอใจต่อการปฏิบัติงาน การเปรียบเทียบบทบาทที่เป็นจริงกับบทบาทที่คาดหวัง ความรู้ความสามารถที่พึงประสงค์ หน่วยวิจัยที่ศึกษาคือ ผู้บริหารห้องสมุด บรรณารักษ์ และนักวิชาชีพสารสนเทศ

9. การศึกษาด้านเทคโนโลยีสารสนเทศมีการศึกษาเกี่ยวกับการสำรวจเป็นการศึกษาด้านความพึงพอใจในการใช้บริการห้องสมุดอัตโนมัติ การใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ในการให้บริการ เช่น เฟสบุ๊ก ความต้องการใช้หรือลักษณะการดำเนินงานของระบบห้องสมุดอัตโนมัติ พฤติกรรมและปัญหาของการใช้เว็บไซต์ของผู้ใช้บริการ ลักษณะ

หรือความต้องการของการใช้เทคโนโลยี หน่วยวิจัยที่ใช้ศึกษาประกอบด้วยนิสิต นักศึกษา นักเรียน ห้องสมุด และผู้สูงอายุ ด้านการจัดทำ/พัฒนาเป็นการพัฒนาระบบเว็บไซต์หรือโปรแกรมคอมพิวเตอร์เพื่อทดลองใช้ในระบบงานโดยมีการประเมินประสิทธิภาพการใช้งาน และความพึงพอใจของผู้ใช้ หน่วยวิจัยที่ศึกษาคือ ห้องสมุด พิพิธภัณฑสถาน ส่วนการประเมินและวิเคราะห์มีการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการสร้างตัวแบบประเมินเว็บไซต์ การประเมินแบบประเมินเว็บไซต์ การประเมินเว็บไซต์ และระบบห้องสมุดอัตโนมัติ วิเคราะห์การใช้เฟสบุ๊คของห้องสมุด และการวิเคราะห์โครงสร้างระบบบรรณานุกรมโดยการใช้การวิเคราะห์แฟซิท (Facet) หน่วยวิจัยที่ศึกษาคือ ห้องสมุด

10. การศึกษาในด้านต่าง ๆ มีการศึกษาเกี่ยวกับแหล่งเรียนรู้ เป็นการสำรวจสภาพแหล่งเรียนรู้ในชุมชนที่สนับสนุนการจัดการเรียนการสอน ลักษณะการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ พฤติกรรมและปัญหาของการใช้แหล่งเรียนรู้ หน่วยวิจัยที่ใช้ คือ เป็นนักเรียน และประชาชนในชุมชนที่ศึกษา ด้านการประเมินเป็นการประเมินด้านความพึงพอใจและความคาดหวังของผู้ใช้บัณฑิตในสาขาสารสนเทศศาสตร์ การพัฒนาเกณฑ์การประเมินคุณภาพของเว็บไซต์ การประเมินโครงการในหน่วยงาน หน่วยวิจัยที่ศึกษาคือ ผู้ใช้บริการ บุคลากรในหน่วยงาน และผู้ใช้บัณฑิต ส่วนอื่น ๆ เป็นการสำรวจเกี่ยวกับการจัดการสารสนเทศเพื่อการประกันคุณภาพ วัฒนธรรมสารสนเทศ พฤติกรรมการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ หน่วยวิจัยที่ศึกษาเป็นองค์กร และบุคลากรในหน่วยงาน

จากการสังเคราะห์เนื้อหาที่เป็นข้อค้นพบ 10 กลุ่ม สามารถนำมาอภิปรายในภาพรวมได้ดังนี้

1. การวิจัยทางด้านบรรณารักษศาสตร์มีแนวโน้มในการศึกษาด้านสารสนเทศที่เกี่ยวกับพฤติกรรม/ความต้องการการใช้สารสนเทศ และมีการเปรียบเทียบการรู้สารสนเทศของกลุ่มต่าง ๆ ในลักษณะการประเมินอันนำไปสู่การสร้างเครื่องมือหรือแบบวัดทักษะการรู้สารสนเทศของกลุ่มนักเรียน นิสิตนักศึกษาซึ่งเป็นไปตามบริบทของสังคมปัจจุบันที่ให้ความสำคัญต่อสารสนเทศในมิติต่างๆ และการใช้สารสนเทศเพื่อก้าวสู่การเป็นผู้รู้ในสังคมสารสนเทศ

2. ด้านการเรียนการสอนในสาขาบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ พบว่า บรรณารักษ์/ครูบรรณารักษ์มีการนำวิทยาการในศาสตร์อื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับนวัตกรรมทางการศึกษา รวมทั้งเทคโนโลยีสารสนเทศมาประยุกต์เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สูงขึ้นและได้ดำเนินงานในส่วนที่เกี่ยวข้องกับเกณฑ์มาตรฐานในระบบการประกันคุณภาพการศึกษาทั้งด้านความพึงพอใจของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เช่น ผู้ใช้บัณฑิต บัณฑิต และนักศึกษา ซึ่งสามารถนำผลการศึกษามาใช้เป็นข้อมูลสำหรับการปรับปรุงหลักสูตรที่เปิดการเรียนการสอน

3. การวิจัยที่เกี่ยวกับงานบริการส่วนใหญ่ใช้วิธีการเชิงสำรวจสภาพการดำเนินงาน การศึกษาความต้องการของผู้ใช้ในด้านต่าง ๆ เพื่อนำผลที่ได้จากการศึกษาเป็นแนวทางในการพัฒนางาน เช่นเดียวกับการศึกษาด้านบริหารจัดการโดยมีการนำทฤษฎีทางการตลาดมาเป็นกรอบแนวคิดในการศึกษาอันเป็นการสะท้อนให้เห็นถึงการบูรณาการศาสตร์อื่น ๆ มาใช้ศึกษาเพื่อแสวงหาข้อค้นพบและเป็นข้อมูลในการดำเนินงานเชิงรุก

4. ด้านทรัพยากรสารสนเทศที่เกี่ยวข้องกับหนังสือและการส่งเสริมการอ่าน ส่วนใหญ่เป็นการวิเคราะห์เนื้อหาจากสื่อสิ่งพิมพ์ที่เน้นคุณลักษณะของงาน หรือเปรียบเทียบให้เห็นถึงความสัมพันธ์ของเนื้อหาเพื่อโยชน์การนำไปใช้เป็นเครื่องมือ พัฒนาการเรียนการสอน การศึกษาค้นคว้า และการปรับปรุงการจัดทำ ส่วนการศึกษาด้านทรัพยากรสารสนเทศเป็นการสะท้อนให้เห็นถึงแนวโน้มของการจัดหาและใช้บริการทรัพยากรสารสนเทศที่ปรับเปลี่ยนจากสื่อสิ่งพิมพ์เป็นสื่ออิเล็กทรอนิกส์ โดยเฉพาะฐานข้อมูลและวารสารอิเล็กทรอนิกส์

5. ด้านเทคนิค พบว่า มีการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาช่วยในการศึกษาและใช้รูปแบบการวิเคราะห์เพื่อสรุปและยืนยันความสัมพันธ์ของเรื่องที่ศึกษากับข้อค้นพบ เช่นเดียวกับการศึกษาด้านเทคโนโลยีสารสนเทศที่ให้ความสำคัญในการนำเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินงาน ติดตามผลการใช้ สำนวจสภาพการใช้ ความพึงพอใจ ปัญหาที่เกิดจากการใช้งาน และระบบการประเมิน

ข้อเสนอแนะ

1. เนื่องจากข้อจำกัดในด้านระยะเวลาและงบประมาณที่ใช้ในการศึกษา ทำให้การสังเคราะห์งานวิจัยจากบทความวิจัยที่ตีพิมพ์ในวารสารวิชาการครั้งนี้ ยังไม่ครอบคลุมวารสารวิชาการจากสถาบันอื่น ๆ ที่มีการจัดทำเพื่อเผยแพร่ผลงานวิจัยในสาขาบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ ดังนั้นการศึกษาค้นคว้าต่อไปควรขยายขอบเขตการศึกษาให้ครอบคลุมวารสารอื่น ๆ เพื่อค้นหาค้นหาความรู้จากการวิจัยและสะท้อนให้เห็นถึงภาพรวมงานวิจัยในรอบทศวรรษ

2. ควรศึกษางานวิจัยจากต่างประเทศในช่วงเวลาเดียวกันเพื่อเปรียบเทียบข้อค้นพบที่ได้จากการศึกษาและแนวโน้มของหัวข้อที่ทำการวิจัยเพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนางานวิจัยในสาขาบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ให้ทัดเทียมกับต่างประเทศ

3. กรณีที่มีการสังเคราะห์งานวิจัยจากบทความวิจัย ควรมีการศึกษารายงานการวิจัยฉบับเต็มเพื่อเติมเต็มข้อมูลรายละเอียดที่อาจไม่ปรากฏในบทความวิจัย แต่มีระบุในรายงานวิจัย เช่น การกำหนดสมมติฐานการวิจัย กรอบแนวคิด วิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง เป็นต้น อันจะช่วยผลที่ได้จากการสังเคราะห์ที่มีความสมบูรณ์และชัดเจนมากยิ่งขึ้น

4. การสังเคราะห์งานวิจัยควรคัดเลือกงานวิจัยที่มีคุณลักษณะเหมาะสมกับการสังเคราะห์เชิงอภิธานมาใช้ในการศึกษาเพื่อหา ความสัมพันธ์ของตัวแปรและนำไปสู่ข้อค้นพบในเชิงทฤษฎีซึ่งในงานวิจัยที่ศึกษายังมีข้อสรุปที่เป็นแนวคิด ทฤษฎีค่อนข้างน้อย

บรรณานุกรม

กรรณิกา เรืองเดช. (2554). *การสังเคราะห์งานวิจัย*. ยะลา : วิทยาลัยการสาธารณสุขสิรินธร. สืบค้นจาก

<http://www.yala.ac.th/download/meen/06/06/2554scan0063.pdf>.

จินตนา ทนโคกสูง. (2554). *การวิเคราะห์และสังเคราะห์วิทยานิพนธ์ที่เกี่ยวข้องกับห้องสมุดมหาวิทยาลัยของสถาบันอุดมศึกษาของรัฐในประเทศไทย พ.ศ.2543-2553*. ปริญญาโทศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

ชลดา พันภัย และกุลธิดา ท้วมสุข. (2552). *การวิเคราะห์เนื้อหาบทความวิจัยในวารสารวิจัยต่างประเทศ สาขาบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์. วารสารวิจัยสมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยฯ*, 2(2), 63-74.

ชโรชนีชัย ชัยมินทร์ และคณะ. (2553). *การวิเคราะห์เนื้อหาวิทยานิพนธ์ทางบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ของบรรณารักษ์และนักสารสนเทศ ห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา. วารสารสารสนเทศศาสตร์*, 28(2), 37-38.

- ดวงกมล วงศ์จันทร์. (2554). การวิเคราะห์วิทยานิพนธ์ระดับปริญญาโทฉบับที่ตติยสาขาบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ในประเทศไทยที่เผยแพร่ระหว่างปี พ.ศ. 2542–2551. *วารสารบรรณศาสตร์ มศว.*, 4(1), 29–39.
- รัถพร ชังธาดา. (2551). การวิเคราะห์งานวิจัยสาขาบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์มหาวิทยาลัยสารคามที่จัดพิมพ์ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2528–2549. *วารสารวิจัย สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยฯ*, 1 (1), 73–81.
- นงลักษณ์ วิรัชชัย. (2557). *การวิเคราะห์ อภิमान (Meta-analysis)* สืบค้นจาก www.stou.ac.th/offices/ord/RD/rdrd/download/issue1.ppt
- Cooper, H. M. (1998). *Synthesizing research: A guide for literature reviews*. (3rd ed.) Thousand Oaks, CA: Sage.
- Cooper, H. and Hedges, L. V. (1994). *The Handbook of Research Synthesis*. New York: Russell Sage Foundation.
- Danton, J. P. (1959). Doctoral Study in librarianship in the United States. *College and Research Libraries*, 20(5), 435–453.
- Jarvelin, K. and Vakkari, P. (1990). Content analysis of research articles in library and information science. *Library & Information Science Research*, 12(4), 395–421.
- Lather, P. (1999). To be use : The work of reviewing. *Review of Educational Research*, 69(1), 2–7.
- Lloyd, J. M. (2004). Application of systematic review methods to qualitative research: Practical issues. *Journal of Advanced Nursing*, 48(3), 271–278.
- Schick, F. L. (1963). Library science research needs. *Journal of Education for Librarianship*, 3(4), 280–291.
- Suri, H. (2011). Purposeful sampling in qualitative research synthesis. *Qualitative Research Journal*, 11(2), 63–75.
- Walker, R. D. (1963). The quantity and content of masters : Theses accepted at library schools offering the doctor's degree 1949 –1958. *Journal of Education for Librarianship*, 3(4), 246–279.